

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

NOVEMBER 2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 12 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1****1.1 Meervoudigekeuse-vrae**

1.1.1	B ✓✓		
1.1.2	C ✓✓		
1.1.3	A ✓✓		
1.1.4	C ✓✓		
1.1.5	D ✓✓		
1.1.6	D ✓✓		
1.1.7	C ✓✓		
1.1.8	A ✓✓		
1.1.9	A ✓✓		
1.1.10	D ✓✓	(10 x 2)	(20)

1.2 Pasitens

1.2.1	E ✓✓		
1.2.2	F ✓✓		
1.2.3	I ✓✓		
1.2.4	C ✓✓		
1.2.5	G ✓✓		
1.2.6	L ✓✓		
1.2.7	J ✓✓		
1.2.8	B ✓✓		
1.2.9	D ✓✓		
1.2.10	K ✓✓	(10 x 2)	(20)

1.3 Landbouterme

1.3.1	Versekering/Assuransie ✓		
1.3.2	Vraag ✓		
1.3.3	Wet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en -siektes, 1993 (Wet 130 van 1993) ✓		
1.3.4	Wildsboerdery/Wildplase ✓		
1.3.5	Infrastruktuur ✓	(5 x 1)	(5)

1.4 Onderstreepte woorde

1.4.1	Uitgawes/ Bedyfskapitaal /Vlottende kapitaal ✓		
1.4.2	Debiteure ✓		
1.4.3	Kontant/Geld ✓		
1.4.4	Kwitansie ✓		
1.4.5	Verpakking ✓	(5 x 1)	(5)

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B**VRAAG 2: FISIESE EN FINANSIËLE BEPLANNING****2.1 Helling****2.1.1 Grondhelling**

TOPOGRAFIESE FAKTOR	PRODUKSIEPOTENSIAAL
Diep grond met min klippe, effense helling	Groter produksiepotensiaal meer geskik vir gewasproduksie/hoër opbrengs ✓
Vlak grond met matige klipperige helling	Kleiner produksie potensiaal meer geskik vir weiding ✓
Baie steil hellings	Meer geskik vir weiding, wildlewe en bosbou ✓

(3)

2.1.2 Verskillende metodes wat die boer kan gebruik om erosie te bekamp

- A – Plant/Grasstroke ✓
- B – Klipbank/Klipwalle ✓
- C – Kontoerwalle/Keerwalle ✓

(3)

2.1.3 Korrekte bewerkingsmetode en rede

- Metode A ✓

(1)

EN

- Verminder die afloop van water ✓
- Water het meer tyd om in die grond te infiltreer. ✓

OF

- Verminder erosie ✓
- Verminder die spoed waarteen die water vloei. ✓

(Enige 1)

(2)

2.2 Weidings**2.2.1 Voltooi die tabel en bereken die aantal diere**

DIEREGROEP	AANTAL	GEBRUIKSFAKTOR	TOTAAL
Lakterende Koeie	300	1,2	360
Kalwers 1 – 2 jaar	300	0,6	180 ✓
Vervangings verse	60	1,0	60 ✓
Bulle	10	1,3	13 ✓
Totaal diere op die plaas	–	–	613 ✓

(4)

2.2.2 Bereken die maksimum aantal diere op die plaas

- Maks aantal diere = $\frac{2\,000\text{ ha}}{4\text{ GVE/ha}}$ ✓
= 500 diere ✓

(2)

- 2.2.3 **Afleiding vir volhoubare diereproduksie, rede en impak**
- Nee dit is nie volhoubaar nie ✓ **of**
  - Nee daar is te veel (113 ekstra) diere op die plaas ✓ (Enige 1) (1)
- Moontlike impak**
- Oorbeweiding van smaaklike gras sal plaasvind ✓
  - Veld sal agteruitgang/toename in onsmaaklike grasse ✓
  - Gronderosie sal ontstaan ✓
  - Drakrag sal afneem ✓ (Enige 3) (3)
- 2.2.4 **Oplossings vir volhoubaarheid**
- Verminder die aantal diere/Korrekte drakrag/Korrekte belading ✓
  - Verkoop kalwers op 'n jonger ouderdom of met speen ✓
  - Maak gebruik van aangeplante weidings/Plant aangeplante weidings ✓
  - Plant voergewasse vir ekstra voer ✓
  - Maak gebruik van 'n voerkraal vir jonger diere ✓
  - Vervang grootvee met kleinvee ✓
  - Bemesting/besproeiing van veld ✓
  - Verkry/koop/huur addisionele veld/weiding ✓ (Enige 5) (5)
- 2.3 **Boerdery sisteme (metodes)**
- Ekstensief ✓ – groot plase met relatiewe min insette teenoor grootte bv. arbeid en bemesting ✓
  - Semi-intensief ✓ – kombinasie tussen ekstensiewe en intensiewe (meer bestuur en arbeidsintensief as ekstensiewe maar minder as intensief) ✓
  - Intensief ✓ – Hoë kapitale inset relatief tot grootte en area ✓ (Enige 3 x 2) (6)
- 2.4 **TWEE gebruike dieretraksie**
- Vervoer van insette, produkte en voer/lekkie ✓
  - Uitstrooi van kunsmis en kompos ✓
  - Bewerking en vervoer op moeilike terreine ✓
  - Vreet van onkruid op werf ✓ (Enige 2) (2)
- 2.5 **VIER metodes om 'n produktiewe werksmag te verseker**
- Waardering en krediet gegee vir werk gedoen ✓
  - Toon 'n opregte belangstelling in die werker as 'n persoon ✓
  - Dra verantwoordelikheid oor aan die werker ✓
  - Regverdige vergoeding ✓
  - Opleiding ✓
  - Kommunikasie ✓
  - Ontspanningsfasiliteite / Behuisings ✓ (Enige 4) (4)

2.6 Begroting**2.6.1 Vergelykbare Staat**

- Kontantvloei staat ✓
- Inkomstestaat ✓ (Enige 1) (1)

2.6.2 Item beïnvloed deur verandering in rentekoers en rede

- Lening ✓
- Hoe hoër die rentekoers hoe laer sal die wins wees wat besigheid genereer en vise versa. ✓ (2)

2.6.3 EEN item wat beïnvloed word deur inflasie en verduideliking

- Saad ✓
- Kunsmis ✓
- Lone ✓
- Plaagbeheermiddels ✓ (Enige 1) (1)

EN

- Inflasie sal pryse verhoog en wins sal daal ✓ (1)

2.6.4 Item beïnvloed deur arbeidswetgewing

- Lone ✓ (1)

2.7 Keuse van boerdery metode**2.7.1 Winsgewendheid**

- Hoër winsgewendheid sal die besluit beïnvloed vir die boer om die metode te kies ✓
- Toekomstige markneigings moet ook in ag geneem word in die vasstelling van winsgewendheid. ✓ (2)

2.7.2 Markte

- Afstand na die mark moet in ag geneem word aangesien dit die koste na die mark bepaal ✓
- Waardetoevoeging van produkte verlaag risiko t.o.v. 'bederwing' van produk a.g.v. afstand ✓
- Grootte van die mark het 'n invloed op die winsgewendheid a.g.v. prys en verkoopsvolume ✓
- Uitvoer markte mag hoër kostes hê maar hulle inkomste is hoër as plaaslike mark ✓ (Enige 2) (2)

2.7.3 Beleide

- Wetgewing kan dit moeilik maak om sekere metodes te gebruik ✓
- Beleide kan die gebruik van sekere hulpbronne beperk ✓ (2)

2.8 Krediet as hoë risiko

- Sekere veranderinge in rentekoerse kan 'n negatiewe invloed op die betalingsvermoë van die boerdery hê wat betalings bemoeilik ✓
- Verskillende klimaats- of markfaktore kan 'n negatiewe invloed hê op die aantal van die produk wat verkoop word of die prys wat die winsgewendheid van die boerdery negatief beïnvloed ✓ (2)

[50]

VRAAG 3: ENTREPRENEURSKAP, REKORDHOUDING, BEMARKING, BESIGHEIDSBEPANNING EN GEORGANISEERDE LANDBOU**3.1 Besigheidsplan**

- 3.1.1 Bemarkingsplan ✓ (1)
- 3.1.2 Produksieplan ✓ (1)
- 3.1.3 Menslikehulpbronneplan/Arbeidsplan ✓ (1)
- 3.1.4 'SWOT'-analise ✓ (1)

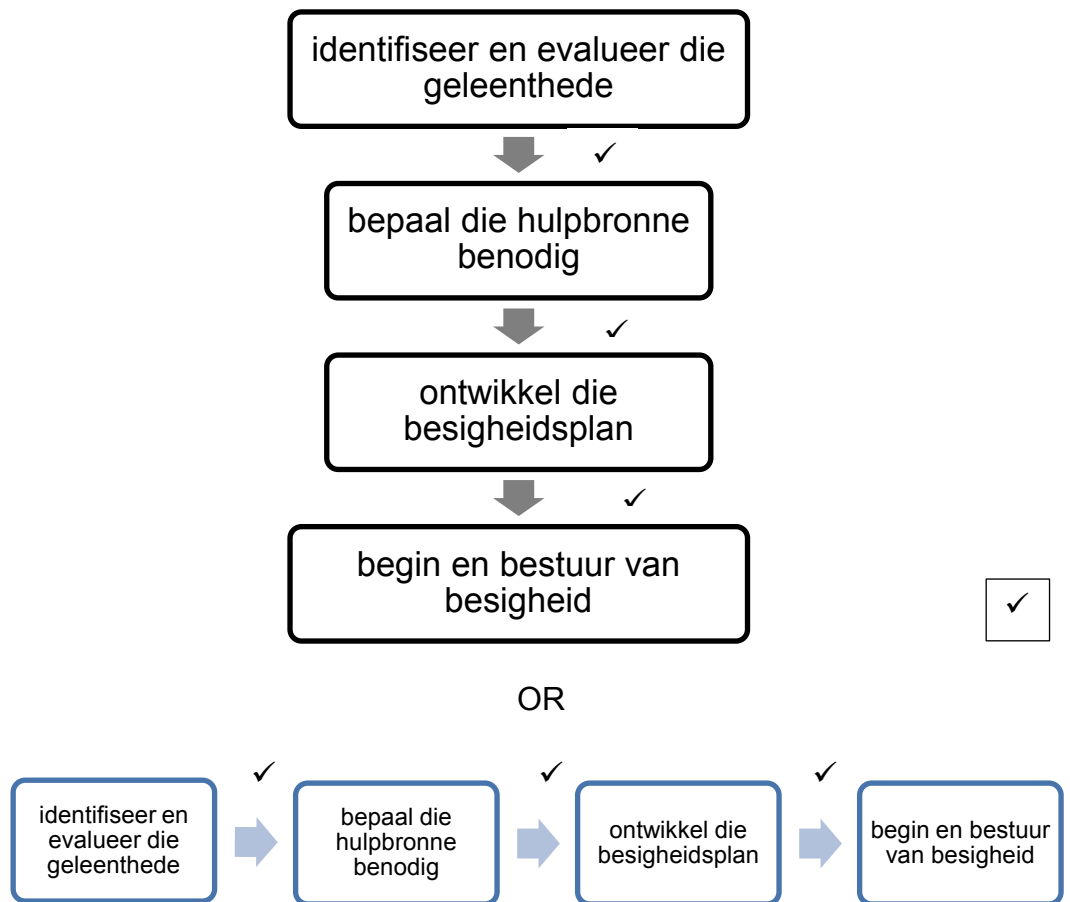
3.2 Voordele van 'n besigheidsplan

- Verskaf duidelike strategie en doelwitte ✓
  - Rig die besigheid na sy doelwitte met doelstellinge ✓
  - Verseker effektiewe besigheidsbestuur ✓
  - Help om besigheid te herposisioneer ✓
  - Fasiliteer risiko bestuur ✓
  - Help om lys van prioriteite saam te stel bv. bemarkings plan ✓
  - Help die boer om kompeterende voordeel te bepaal ✓
  - Kan moontlike probleme vroeg bepaal ✓
  - Help in die allokering van befondsing volgens prioriteit ✓
  - Identifiseer geleenthede wat voordelige vir boerdery kan wees ✓
  - Help om kommunikasie binne die besigheid te bevorder ✓
  - Daarstel van 'n tydlyn wat besigheid help met implementering ✓
- (Enige 5) (5)

3.3.1 Faktore wat bydra tot 'n suksesvolle bestuurder

- Kennis van die besigheid ✓
  - Kontakte/Netwerk ✓
  - Finansiële vaardighede ✓
  - Bestuursvaardighede ✓/Leierskap ✓
  - Menslikeverhoudinge vaardighede ✓
  - Besigheidsvaardighede ✓
- (Enige 3) (3)

3.3.2 Fases van die entrepreneursproses

Rubriek

- Vir elk van die skakels in korrekte volgorde een punt (3 x 1)
- Korrekte vloeiagram een punt

(4)

3.4 Vereistes vir goeie besigheidsrekords

- Duidelik en maklik om te gebruik ✓
- Spesifiek/akkuraat ✓
- Realisties ✓
- Relevant ✓
- Volledig ✓
- Spesifieke behoeftes van die plaas aanspreek ✓
- Tot datum bygehou ✓

(Enige 3)

(3)

3.5 Belangrikheid van 'n Balansstaat

- Skets 'n duidelike prentjie van besigheid se finansiële situasie ✓
- Toon of besigheid goed bestuur word. ✓
- Toon die besigheid se finansiële posisie op 'n spesifieke dag en datum ✓

(3)

3.6 Onderskei tussen diversifikasie en spesifikasie en voorbeeld**3.6.1 Diversifikasie**

- Diversifikasie is wanneer 'n boer verskeie produksie-eenhede gebruik wat bydra tot die totale inkomste van die plaas ✓.
- Voorbeeld: enige twee of meer vertakkings (melkery + vleisbeeste; skaap + bok; mielies + sonneblom ens.) ✓ (2)

3.6.2 Spesialisasie

- Spesialisasie is wanneer 'n boer fokus op een kommoditeit en sy boerdery aanpas om slegs die een produk te produseer ✓
- Voorbeeld: Slegs EEN vertakking (mielies; wol; melk; ens.) ✓ (2)

3.7 Produkorganisasie**3.7.1 Noem en bespreek rol van produkorganisasies**

- Besigheidsinligtingsdienste: ✓ – verantwoordelik vir versameling en verspreiding van produksie en mark inligting aan rolspelers en boere
- Markontwikkelinge en produk promosie: ✓ - ontwikkeling van plaaslike en internasionale markte deur integrering van promosie veldtogte in samewerking met nywerhede ✓
- Navorsing, ontwikkeling en tegnologie oordrag: ✓ - fasiliteer en bestuur navorsingsprogramme tot voordeel van die rolspelers ✓ (3 x 2) (6)

3.7.2 Nadele van produk organisasies

- Beperk inisiatief van boere ✓
- Bemaking en onderhandelinge is beperk ✓
- Lidmaatskapfoeie moet betaal word ✓
- Boer kan beheer verloor oor sy produk ✓
- Te veel organisasies kan 'n negatiewe uitwerking hê ✓ (Enige 2) (2)

3.8 Moderne metodes van advertering

- Aanlyn/Aanlyn advertering/webbladsye ✓
- Internet gekoppel dienste/Sosiale media ✓
- Borgskappe by konvensies en of funksies ✓
- Direkte pos ✓
- Groot advertensieborde 'Billboards' ✓
- SMS ✓
- Maatskappy/Produk selfoontoepassing (app) ✓ (Enige 4) (4)

- 3.9 Faktore wat hoeveelheid produkte wat verbruiker benodig beïnvloed**
- Hoe laer die prys van die produk hoe hoër sal die aanvraag wees en vise versa ✓
  - Indien verbruikers 'n spesifieke produk verkies uit kompeterende produkte, sal die aanvraag vir die verkose produk hoër wees ✓
  - Indien verbruikers 'n spesifieke produk verkies sal hulle die produk aankoop teen hoër pryse. ✓
  - Hoe meer verbruikers daar is hoe groter sal die aanvraag vir 'n spesifieke produk wees. ✓
  - Hoe hoër die inkomste van die verbruikers hoe groter sal die aanvraag wees vir 'n produk ✓
  - As die prys van 'n produk, wat met 'n ander produk se prys kompeteer, opmerklik laer is sal, die aanvraag laer wees omdat verbruikers die goedkoper produk gaan koop. ✓
  - Hoe groter die verskeidenheid produkte beskikbaar hoe kleiner sal die aanvraag vir 'n spesifieke produk wees. ✓
  - Groter verspreidingsarea sal die aantal produkte wat benodig word verhoog ✓ (Enige 5) (5)
- 3.10 Verwantskap tussen inkomste en koste.**
- 3.10.1 Benoeming van verskillende grafieke**
- Lyn/Grafiek A – Vaste koste ✓
  - Lyn/Grafiek B – Totale koste ✓
  - Lyn/Grafiek C – Veranderlike koste ✓ (3)
- 3.10.2 Naam van punt D gemerk**
- Gelykbreekpunt ✓ (1)
- 3.10.3 Ekonomiese belangrikheid van punt D**
- Punt **D** dui die hoeveelheid produkte aan wat verkoop moet word sodat die inkomste aan die uitgawes gelyk is. ✓
  - Voor die punt gemerk **D**, sal die besigheid 'n verlies ly. ✓
  - Na die punt gemerk **D**, sal die besigheid teen 'n wins bedryf word. ✓ (3)
- [50]**

VRAAG 4: INSAMELING, PROSESSERING, BESTUUR EN AGRITOERISME**4.1 Faktore om in ag te neem wanneer voor-oes-bepanning gedoen word.**

- Gereedheid vir die gewas ✓
  - Diens van oesgereedskap ✓
  - Besikbaarheid van oesgereedskap
  - Besikbaarheid van kontrakteur ✓
  - Genoeg oes houers ✓
  - Skoon stoor gebied ✓
  - Beskikbare vervoer ✓
  - Besikbaarheid van ablusie fasiliteite ✓
  - Besikbaarheid van arbeid ✓
  - Besikbaarheid van drinkwater ✓
- (Enige 5) (5)

4.2 Beskryf hantering van landbouprodukte

- Korrekte verwydering van afval – sodat produkte nie gekontamineer word nie. ✓
  - Gesondheid van werkers – om die oordrag van siektes deur produkte te voorkom ✓
  - Algemene Higiëne – moet van goeie standaard wees om kontaminasie van produkte te voorkom ✓
  - Korrekte hantering van produkte – om bederfbaarheid van produk te verminder ✓
  - Korrekte verpakking en vervoer om kwaliteit van produk te onderhou ✓
- (5)

4.3 Stoor metodes vir geeste landbou produkte

- 4.3.1 Vrugte en groente ✓ (1)
- 4.3.2 Vleis ✓ (1)
- 4.3.3 Graan/Onverwerkte (rou) oliesade ✓ (1)
- 4.3.4 Melk ✓ (1)

4.4 VYF voordele van grootmaatstoor

- Die area blootgestel aan lug is kleiner per massa ✓
  - Peste is minder a.g.v. meer lae en die uitsluiting van lug. ✓
  - Grootmaathantering is goedkoper ✓
  - Grootmaathantering is makliker ✓
  - Vinniger om te hanteer ✓
  - Minder arbeid word benodig ✓
- (Enige 5) (5)

4.5 Gunstige groeitoestande vir mikro-organismes

- Die korrekte voedsel produk ✓
  - Vog ✓
  - Geskikte temperatuur ✓
  - Geskikte pH ✓
  - Lug/Suurstof ✓
- (Enige 4) (4)

4.6 Verpakking**4.6.1 Verpakkingsmateriaal - polistireen**

- Is geskik vir vleisprodukte ✓

Redes

- Kan maklik skoon gemaak word ✓
- Absorbeer nie maklik reuke nie ✓
- Lig in gewig ✓
- Higiënies ✓
- Nie giftig ✓
- Ondeurdringbaar deur gasse en reuke ✓
- Kan vog weerstaan ✓

(Enige 2) (3)

4.6.2 Verpakkingsmateriaal - karton

- Is nie geskik vir vleisprodukte nie ✓

Rede

- Kan nie vog weerstaan nie ✓
- Nie maklik om skoon te maak nie ✓
- Reuke en gasse kan deur karton beweeg ✓
- Kan swaar wees/Nie lig in gewig nie ✓

(Enige 2) (3)

4.7 Bemerkingskanale**4.7.1 Kontraktbemarking ✓**

(1)

4.7.2 Internet bemarking ✓

(1)

4.7.3 Veilings ✓

(1)

4.7.4 Varsprodukte mark ✓

(1)

4.8 Voordele van beplanning en koördinerings**4.8.1 Voordele van beplanning**

- Verseker dat plaas doelgerig en sonder probleem bestuur word ✓
- Help om veranderinge te antisipeer en aanpassings vroegtydig te implementeer ✓
- Help om doelwitte en standarde vas te stel wat benodig word vir beheer ✓

(3)

4.8.2 Voordele van koördinasie

- Duplikasie word geëlimineer ✓
- Beter koördinasie tussen werkers is moontlik ✓
- Organisering in die werksplek is makliker en meer funksioneel ✓

(3)

4.9 Effek van motivering deur aanmoediging en delegering

- Werkers voel meer gewaardeerd ✓
- Bou selfvertroue ✓
- Werkers voel deel van die bestuurspan ✓
- Lei tot hoër produktiwiteit ✓

(4)

4.10.1 Agritoerisme**4.10.1 Tipe onderneming**

- Agritoerisme

(1)

4.10.2 Agritoerisme Rubriek:

Die strooi biljet moet die volgende informasie/inligting toon:

- Ligging van die plaas ✓
- Kontak besonderhede van die plaas ✓
- Fasiliteite beskikbaar bv. oornag geriewe ✓
- Moontlike aktiwiteite bv. berg/rotsklim✓, jag✓, voëlkyk✓, visvang✓, kanoroei✓ (enige 2 aktiwiteite maks. 2 punte)
- Ontwerp/Uitleg mag nie groter as helfte van A4-bladsy wees nie✓.

(6)

[50]**TOTAAL AFDELING B: 150**
GROOTTOTAAL: 200